

creal. Felin. in cap. cum Joannes, n. 35. de fid. instrument. Paz sup. n. 6. Gom. Vai. n. 12. De quo videnda sunt quæ notantur in 3. cap. cum Joannes, & in l. in exercendis 15. C. de fid. instrument. & in l. cum precibus, 18. C. de probat. Atque etiam Mascard. d. q. 6. n. 43. Boer. decis. 118. n. 6. Affl. decis. 166. n. 6. Tiraquel. de prescriptionib. §. 1. glos. 4. nu. 38. Menchac. de succession. creat. lib. 2. §. 8. n. 25. Borell. in summ. decis. tom. 2. tit. 18. à n. 137.

116 Illud sanè apud omnes compertum est, in antiquis efficaciorum esse instrumentorum probationem, quam testum l. 11 §. ad finem. ubi Greg. Lop. glos. ult. tit. 18. part. 3. Roderic. Suar. allegat. 6. Gom. Vai. n. 2. Mascard. conc. 540. n. 33. Cabed. de patronat. Reg. Coronæ, cap. 34. nu. 1. Farinac. cum multis, sup. n. 55. Quod autem tempus, in materia probationum dicatur antiquum? Iudicis arbitrio relinquitur, ut videre est apud Menoch. de arbit. lib. 2. cas. 3. ubi plures refert opiniones. Sunt & alii calus, in quibus de jure instrumentis magis creditur, quam testibus, l. census 10. ff. de probat. l. 3. C. si min. se major dixerit, l. 1. C. de jur. emphyt. l. unic. §. Quod si prædia, C. de suffrag. & alia jura congestit Glos. verb. secundum jus, in l. pactum, 17. C. de pact. Farin. dist. quæst. 158. n. 49. cum seqq.

Ibi: Instrumentum minimè improbari.

117 Ubi unus testis instrumentum confirmat viva voce deponens, illud non nisi per tres poterit impugari; Farinac. n. 272. Boff. in prax. tit. de fals. n. 32. in fine, Menoch. d. cas. 105. n. 43. Matfil. sing. 61. Franc. Marc. d. 486. in fine, part. 1. Cur. Philipp. ubi proximè, Paz sup. n. 9. Guttier. de conf. 38. n. 10. ubi cum D. Covar. hic monet, ad auctoritatem instrumenti opus non esse, quod Tabellio pro eo testificetur. Quibus testibus magis credendum sit, an reprobantibus, vel coadjutantibus instrumentum? fusè examinatur per Farinac. ubi proximè, n. 142. cum multis seqq.

Ibi: Hæc verò prima conclusio.

118 Quod ad reprobendam fidem publici instrumenti, plures, quam duo testes non instrumentarii desiderentur, defendunt plurimi apud Farinac. nu. 3. cum sequentibus, quorum alii tres, alii quatuor, aut quinque necessarios esse, opinantur; quibus adde Glos. verb. per testes, in l. optimam 14. C. de contrab. & committend. stipular. Cevall. sup. n. 45. Bobadil. tom. 2. lib. 3. c. 14. n. 48. quæ sententia approbatur l. 11. tit. 8. p. 3. Vide sup. n. 113.

119 Quibus addendum est, instrumentum, apud Principem confectum non posse testibus impugnari, Menoch. dist. cas. 105. nu. 46. Zafi. lib. 2. singular. responsor. c. 25. in fine.

Verf. Secunda conclusio.

120 Duo testes instrumentarii ad impugnandum instrumentum, in quo descripti reperiuntur, sunt satis; Farinac. num. 4. cum aliis, qui plurimos refert, Menoch. d. num. 24. Cyriac. d. controvers. 289. nu. 29. Pet. Cabali. resolut. crimin. cas. 83. n. 1. Cevall. num. 4. qui communem dicit, Mascard. dist. quæst. 6. nu. 36. 45. Mayner. in l. ubi pugnantia, nu. 24. 25. ff. de reg. jur. Pacian. sup. lib. 1. cap. 48. nu. 10. ubi plures, Baiard. ad Clar. in §. Fatsum, n. 100. cum aliis, Laurent. Tennin. in prax. caut. 119. n. 1. 5. Quod est accipiendum, si testes dicant actum descriptum non fuisse celebratum, vel aliter quam scriptura comprehensum est; gestum

esse, sive negent duntaxat se fuisse presentes, ut ex pluribus probat Farinac. n. 4. 7. quamquam hoc casu ultimo aliqui sentiant, instrumentum non omnino, ut falsum reprobari, sed solum fieri suspectum, Menoch. cum aliis, nu. 24. fundamentum est, quia putant, hos sic testificantes, esse testes singulares, quod verum non est, Baiard. ubi proximè, Farin. nu. 82.

Ibi: Etiamsi præter Tabellionem unus testis.

Licet pro instrumento unus testis non instrumentarius deponat, adhuc duobus instrumentariis contradicentibus illud fide caret, Farinac. nu. 173. ubi alios allegat, de quibus nu. 155. quo loci tandem hanc doctrinam refert.

Est ad hæc sciendum, quod dubitatur, an ex de-
122 positione hujusmodi duorum testium, aut plurium, qui probent falsum esse instrumentum, possit Notarius condemnari, de quo per Farinac. n. 64. qui concludit negative, quamvis multi, à quibus ipse non videtur recedere; teneant, tres, aut plures testes, sufficere ad condemnationem Notarii, quos refert nu. 66. Sed ad torquendum Tabellionem, vel inquirendum contra ipsum, duos sufficere probat, ex nu. 67. Nota itidem quod est testes non instrumentarii debeant esse omni exceptione majores ad impugnandum instrumentum, hæc qualitas in instrumentariis non requiritur, Menoch. nu. 6. 33. Farinac. numero 92. 106. qui concordantes, & contradicentes congestit, in hac sententia resistens; & qualitas illa probari debet, Farinac. nu. 98. Menoch. conf. 380. nu. 11. Cevall. num. 10. est de jure præsumatur, Farin. cum aliis, nu. 99. quoties lege in testibus expressim aliqua qualitas postulatur, probanda est; quamquam eam inesse jus præsumat, Matienç. in l. 1. glos. 5. n. 2. tit. 4. lib. 5. Recopilat. Cancr. variar. part. 1. c. 5. n. 68. Villadieg. in Politic. c. 7. nu. 21. verf. Y es derecho, cum seq. Morl. sup. nu. 5. Molin. de prim. gen. lib. 2. cap. 6. nu. 30.

Ibi: Imò unus tantum testis ex hic.

Si unus ex testibus necessariis ad negotium, quod
123 instrumentum continetur, contra illud deponat, licet instrumentum non rejiciatur in totum, ut falsum; ejus fides vacillat; quæ ira actum non probat; Farinac. plurimis congestis, nu. 13. cum seqq. Menoch. sup. à nu. 13. Cyriac. dist. controvers. 289. nu. 27. Borell. sup. d. tit. de fide instrument. num. 142. Valasc. conf. 183. n. 43. Pacian. d. c. 48. n. 16. Guttier. conf. 38. n. 11. Boff. d. tit. de fals. à num. 28. Affl. decis. 166. nu. 3. Zafi. d. c. 23. nu. 11. Mascard. sup. q. 6. nu. 43. Joseph. Ludovic. Lucens. decis. 13. nu. 16. Franc. Marc. d. decis. 486. numero octavo. Quod procedat, etiamsi testis solum neget, se fuisse præsentem actui, de quo agitur, Farin. nu. 15. Imò, si testis hic instrumentarius suam absentiam tempore conditi instrumenti legitime probet, illud falsum reputabitur, licet centum testes affirmant, se interesse actui, de quo instrumento; Farin. nu. 161. Quid autem si uno teste instrumentario contradicente, alii instrumentum comprobaverint? Vide Menoch. à nu. 16. Farin. ex nu. 160. Cyriac. tom. 3. contr. 407. nu. 270. cum seqq.

Ibi: Quali secus respondendum sit in eo teste.

Testis unicus etiam in instrumento descriptus, 123 qui

qui est supernumerarius, quoniam eo sublato, remanent qui sufficiunt ad validitatem actus, instrumenti fidem non debilitat, est contra ipsum deponat, Farinac. ex pluribus, nu. 87. qui contra tenentes laudat n. 88. Menoch. n. 11. 12. Bart. in l. 1. §. Si quis neget, nu. 2. 7. ff. quemadmod. testam. aper. Mascard. d. quæst. 6. nu. 44. Franc. Marc. sup. n. 9. Villalob. commun. lit. l. nu. 73. Laurent. Tennin. de caut. 119. nu. 4. Boff. sup. nu. 30. quod limita ex Farin. n. 161. quando talis testis asserit, se non interfuisse instrumenti confectioni, & absentiam probat.

Ad Num. 12.

124 Est communis opinio juxta Imperiales constitutiones juris civilis, quæ ad reprobandum publicum instrumentum, tres, aut quatuor testes necessariò desiderat; cujus auctores cumulat Farinac. n. 35. 37. casque leges Hispani, quarum in præfati D. Covar. meminit, approbantur, ex quibus nostrates jurisperiti eidem subscribere; ad quarum intellectum videndi sunt Greg. Lop. in l. 317. glos. tit. 18. part. 3. Morla d. quæst. 5. nu. 4. verf. Nec obstat, Montalu. in l. 18. tit. 8. lib. 2. for. Cevall. d. quæst. 43. n. 9. Avend. in c. 27. præter. part. 2. n. 27. Bobad. d. lib. 3. c. 14. n. 48. Quæfada in suis quæstionib. c. 20. n. 4. Debetque esse omni exceptione majores testes etiam de jure nostro, Cevall. & Greg. Lop. sup.

Ibi: Quod si instrumentum privatam sit.

125 Instrumentum privati fides tollitur duobus testibus contra ipsum deponentibus, tam de jure communi, quam Regio Farinac. nu. 28. Cevall. ubi proximè, Boff. sup. n. 26. Greg. Lop. in d. l. 117. glos. ult.

Ibi: Sed si tractatur de instrumento publico.

126 Adde Gregor. Lop. in l. 115. tit. 18. p. 3. Bobadill. ubi proximè, Guttier. d. conf. 38. nu. 12. Cevall. nu. 10. 11. Cur. Philippic. d. §. 17. nu. 33. quod ampliat Greg. Lop. glos. 7. d. l. 115. procedat in testibus etiam necessariis ad actum, de quo in instrumento; adhuc enim omnes convenire debent intervenire; sequitur Guttier. Sed Gregor. ipse notabiliter ibidem limitat eandem constitutionem, asserens solum procedere, quando Tabellio pro instrumento à se confecto deponit; nam si mortuus fuerit vel aliàs non ferat testimonium pro illo, regulæ juris communis sunt observandæ circa reprobationem publicæ scripturæ per testes instrumentarios, quod etiam adnotat Cevall. n. 11. 12. testifican juxta istam opinionem in Pinciana Cancellaria fuisse decisum, in causa, cui ipse patrocinabatur.

AD CAPUT XIV.

Sub liberatione generali qua censeantur remissa: & an dolus remitti queat.

SUMMARIUM.

- 1 Administrator quibus de causis domino teneatur.
- 2 Liberatio generalis testamento relicto tutore non continet bona extantia, quæ possunt vindicari, ad nu. 4.
- 3 Liberatio debitoribus relicta, non liberatur qui

actione in rem potest conveniri.

- 6 Remissa actione depositi, vel commodati, res deposita, vel commodata debet restitui.
- 7 Renunciatio generalis non comprehendit quæ vindicari possunt.
- 8 Liberatio generalis inter vivos non extenditur ad illa, quæ rei vindicatione possunt avocari, est juramento firmetur, nu. 9.
- 10 Juramentum dispositionem non ampliat, sed corroborat.
- 11 Liberatio amplissimis verbis concepta, etiam in rem actionem complectitur.
- 12 Idem est, cum debitor sola actione reali tenetur.
- 13 Obligatio rationum reddendarum pro administratione præterita remitti potest.
- 14 Liberatio debet reliqua reddere. Limitatur n. 23. & declaratur, nu. 31.
- 15 Idem est de liberato ab actione.
- 16 Quid si filius pueri remittat, & n. 22.
- 17 Quid si matri, vel avo.
- 18 Quid si socere, aut patruo.
- 19 Bartoli distinctio reprobat.
- 20 Debitor, cui liberatio legata est, quod jus contra heredem acquirat.
- 21 Per liberationem à reddendis rationibus, quid remittatur.
- 22 De intellectu l. si quis rationes 10. ff. de liberat. legat. ad nu. 31.
- 27 L. Aurelius, §. Titius, el. 2. ff. de liberat. legat. declaratur, & n. 28. cum seqq.
- 32 Liberatione à reddendis rationibus pro futura administratione quid contineatur, & n. 33.
- 34 Dolus pro futura administratione remittere non licet.
- 35 Inventarium conficere potest Iudex, aut cogere tutorem ut faciat ex causa, est à patre pupilli sit remissum.
- 36 Idem est in patre administrante adventitia in filii.
- 37 Iudex potest impedire si oportuerit, ac fiat inventarium, quod aliàs de jure fieri debebat.
- 38 Cui inventarii confectio remissa est, debet bona describere, & qua solemnitate.
- 39 Inventarii confectio nequit remitti in præjudicium creditorum, aut legitime filiorum.
- 40 Dolus verus non præsumitur remissus, & quare, n. 41. Quid si nihil doloso adsit, n. 42.
- 43 Dolo agit qui non restituit, quod ex administratione debet.
- 44 Dolus præteritus tacite, vel expresse remitti permittitur.
- 45 Dolus quoad futuram administrationem remitti nequit. Quid si accedat juramentum, n. 46.
- 47 Dolus verus futurus num tacite remitti possit? & nu. 48.
- 49 Dolus futurus præsumptus remitti jure potest.
- 50 Dolus verus, & præsumptus qualis sit.
- 51 Reliqua, ex quibus administrator locupletior factus non fuerit, pro futura administratione, remitti possunt; remissivè.
- 52 Tutori dolus verus pro futura administratione remitti nequit, secus præsumptus, ad nu. 54.
- 55 Contra tutorem, qui omisit inventarium, aut non recte fecit, juratur in litem; est sit exparentibus, ad nu. 58.
- 56 Excusatur, si sit justa causa.
- 60 Non juratur in litem contra tutoris hæredes.
- 61 Nec hæredes pupilli jurare possunt.
- 62 Ex dolo vero vel præsumpto defuncti non juratur in litem contra hæredes, nisi cum illo lis fuerit contestata, & nu. 63.
- 64 Ex dolo præsumpto an in litem juretur? & n. 65. Oportet